

NR 4 | 2023

RAPPORT

DE SVIKNA FÖRVÄNTNINGARNAS BITTERHET

En undersökning av sverigedemokratiska
väljares åsikter

JOSEFIN FÜRST & JOHAN SJÖLANDER

tankesmedjan
TIDEN

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

Nordic Countries

ISBN: 978-91-89117-44-0

© Tankesmedjan Tiden 2023

Text: Josefin Furst & Johan Sjölander

Foto: Stefan Mattsson/Aftonbladet/TT

Grafisk form: Johan Resele

Innehåll

Inledning	7
Bakgrund	9
Undersökningens resultat	12
Vilka är Sverigedemokraternas väljare?	12
Attityder bland Sverigedemokraternas väljare	13
Områden där SD-väljare ligger nära andra väljare (1)	14
Områden där SD skiljer sig från övriga partiers väljare (2)	14
Områden där SD ligger närmare de borgerligare partierna (3)	15
Områden där SD ligger närmare vänsterpartierna (4)	16
Områden där SD och V skiljer sig från övriga partier (5)	17
Vad kan locka dessa väljare att lämna Sverigedemokraterna?	17
Slutsatser och diskussion av undersökningen	19
Auktoritär vänster eller konservativ höger?	19
Vad har lett till detta?	19
Varför vänder man sig till Sverigedemokraterna?	21
Välfärdschauvinism	22
En smal, djup förståelse av begreppet välfärd	23
Välfärden förknippas med socialdemokratin	23
Rekommendationer för att fånga upp SD-väljare	24
SD-väljarna är inte besvikna sossar	24
Överge inte jämställdheten	24
En rättvis, inkomstrelaterad välfärd	24
Sämre service	25
SD:s förtroende kan skadas av makten	25
Lokala exempel på stark service	25
Appendix	27

DE SVIKNA FÖRVÄNTNINGARNAS BITTERHET

En undersökning av sverigedemokratiska
väljares åsikter

JOSEFIN FÜRST & JOHAN SJÖLANDER

Inledning

Sedan valdagen den 11 september 2022 har Sverigedemokraterna tappat en kvarts miljon väljare. Det innebär att nästan hela den opinionsuppgång partiet haft sedan flyktingkrisen 2015 raderats på några få månader.

Föreliggande rapport är en del av ett internationellt samarbete för att bättre förstå högerpopulism i ett antal europeiska länder. Vi tittar framförallt på de svenska Sverigedemokraternas väljare. Vår analys utifrån en mätning genomförd senhösten 2022 är att den stora risken för SD är om partiet kommer att förknippas med en politisk elit som försämrar i välfärdssystemen, eller rent allmänt i människors ekonomiska villkor.

Det är förmodligen vad som har hänt under de senaste sju månaderna. Regeringens löftesbrott till exempel avseende drivmedelspriserna och oförmåga att leverera på elstödet och matpriserna har drabbat SD och lett till det största opinionstappet för partiet någonsin.

När denna rapport färdigställs kan vi se en hetsig svensk debatt om villkoren för den svenska demokratin. Regeringen har presenterat ett pärlband förslag som på olika sätt slår mot den akademiska friheten, oppositionspartiets finansiering och aviserat åtgärder rörande en fri folkbildning. Sverigedemokraterna har haft ett uppskruvat och pådrivande tonläge i dessa frågor. Det ligger också i linje med vad man kunnat förvänta sig utifrån vår undersökning.

Det finns en stark misstro mot all form av elit och etablissemang hos de sverigedemokratiska väljarna, och de har en uppfattning att vänstern är en elit som inte bryr sig om vanligt folk. Genom att driva förslag som bryter mot ett tidigare samförstånd runt de demokratiska spelreglerna och rikta dessa explicit mot detta "vänsteretablissemang" kan SD utifrån dessa väljares världsbild ställa sig på "folkets" sida mot "eliten".

Exakt samma politik kan ha direkt avskräckande effekter på andra väljargrupper. Men för de Sverigedemokratiska väljarna är den snarast mobiliserande. (För ett likande resonemang i andra länder, se böckerna *Radikal konservatism* av Natascha Strobl och *Så dör demokratier* av Steven Levitsky & Daniel Ziblatt).

Finns det något vår undersökning kan lära progressiva krafter som vill försöka vinna över SD-väljare till den egna sidan är det vikten av att förstå den underliggande logiken. Även om SD-väljarna delar vänsterns kritik mot att välfärden är för bristfällig saknar man tilltro till att vänstern skulle ha viljan eller förmågan att lösa det problemet. Tvärtom ser man vänstern som en elit, och blir bara glad när den trycks till.

Ett särskilt fokus för undersökningen har i linje med det varit den politiska potentialen i något vi kallar "välfärdschauvinism". Det handlar om att vilja prioritera infödda svenskar framför invandrade gällande tillgång till olika välfärds-tjänster och nyttigheter. Vår undersökning visar att det generellt finns ett starkt motstånd mot den typen av särskiljande mellan människor som bor och verkar i samma land bland väljarna, men att detta motstånd ej gäller SD:s väljare och att motståndet dessutom är ljummet hos Moderaterna och KD. Det finns alltså en farlig politisk potential här, och vi kommer fördjupa resonemanget om detta i rapporten och även diskutera tänkbara motstrategier.

Denna rapport är skriven av Josefin Fürst och Johan Sjölander. För vetenskaplig rådgivning och statistisk analys har Carl Melin bistått med kunskap och erfarenhet. Rapportens slutsatser står dock författarna själva för.

Bakgrund

Under de senaste decennierna har högerpopulistiska partier vunnit mark i många västerländska demokratier. En del är i grunden skattekverulanter (norska Fremskrittspartiet och danska Fremskridtspartiet), andra bygger på motstånd mot det mångkulturella samhället och det "politiskt korrekta" (danska Dansk Folkeparti), andra har tydliga regionala baser (svenska Skånepartiet och italienska Lega) och en del har direkt nazistiska eller fascistiska rötter (som svenska Sverigedemokraterna och flera av de italienska partierna). I en del fall handlar det också om etablissemangspartier som har förändrats i grunden (ungerska Fidesz) eller där populistiska grupper numera utgör en stor del av underlaget (Tories i Storbritannien och Republikanerna i USA).

Undersökningen vi gjort är en del av ett större, tvådelat projekt. I den första delen "Populism in Europe"¹ undersöktes hur nio europeiska högerradikala partier (far-right)² tog ställning i ett antal politiska frågor. Fokus var främst att mäta partiernas populistiska attityder och socio-ekonomiska inriktning. Partierna och deras politik jämfördes också med varandra för att skapa en bättre förståelse för det europeiska högerradikala partilandskapet. Den andra delen, som du håller i nu, undersöker hur partiernas väljare förhåller sig till samma politiska frågor.

Sverigedemokraterna, och flera av de andra undersökta partierna, driver en spretig ekonomisk politik som traditionellt skulle placera dem både till höger och till vänster. Exempelvis motsätter sig SD högre skatter och förespråkar lättnader i regleringen av små- och medelstora företag. Samtidigt driver de på för en höjd a-kassenivå (om än med förstatligade a-kassor) och för höjda pensioner. Men att driva både traditionella höger- och vänsterfrågor sticker inte ut bland de undersökta partierna i den internationella jämförelsen. Alternative für Deutschland (AfD) driver till exempel både sänkt skatt och höjd a-kassa, Fratelli d'Italia minskad ekonomisk omfördelning och höjda pensioner. Det tycks snarare vara vanligt att högerradikala partier antar en strategi där de taktiskt

1 Populism in Europe – a comparative study of 9 populist parties (2022), Friedrich-Ebert-Stiftung Griechenland: <https://athens.fes.de/projekte/populism-in-europe>

2 Not ett <https://www.arbetsvarlden.se/tva-av-tre-tycker-inte-att-pensionssystemet-haller-en-tillrackligt-hog-levnadsniva/>

anpassar sin ekonomiska politik till den politiska kontexten, för att till exempel bli en attraktivare regeringskoalitionspartner.

En annan viktig aspekt för att förstå motivationen bakom partiernas ”vänsterförslag” och om de är genuint för omfördelning och jämlikhet eller om de bara är angelägna om sin egen (etniska) grupp är att titta närmare på om partiet driver välfärdschauvinistiska förslag för omfördelningen. När välfärd för alla ställdes mot välfärdschauvinism ansåg alla de studerade partierna i viss mån att välfärden skulle begränsas till de egna medborgarna (”native majority”). Det gäller även Sverigedemokraterna som föreslagit att vissa välfärdsfunktioner, som barn- och bostadsbidrag samt pensioner, bör begränsas till svenska medborgare och EU/EES-medborgare.

Alla partier använder populistiska narrativ för att ställa ”folkets” intressen mot en ”korrupt elit”. Precis som när företrädare för Sverigedemokraterna kallar sina politiska motståndare för ”sverige-fientliga” och sina anhängare för ”sverige-vänner” pratar AfD i ett negativt tonläge om sina politiska motståndare som en ”politisk elit” och om public service som en ”medieelit”. Detta mönster går igen hos många av de andra högerpopulistiska partierna som vi studerat.

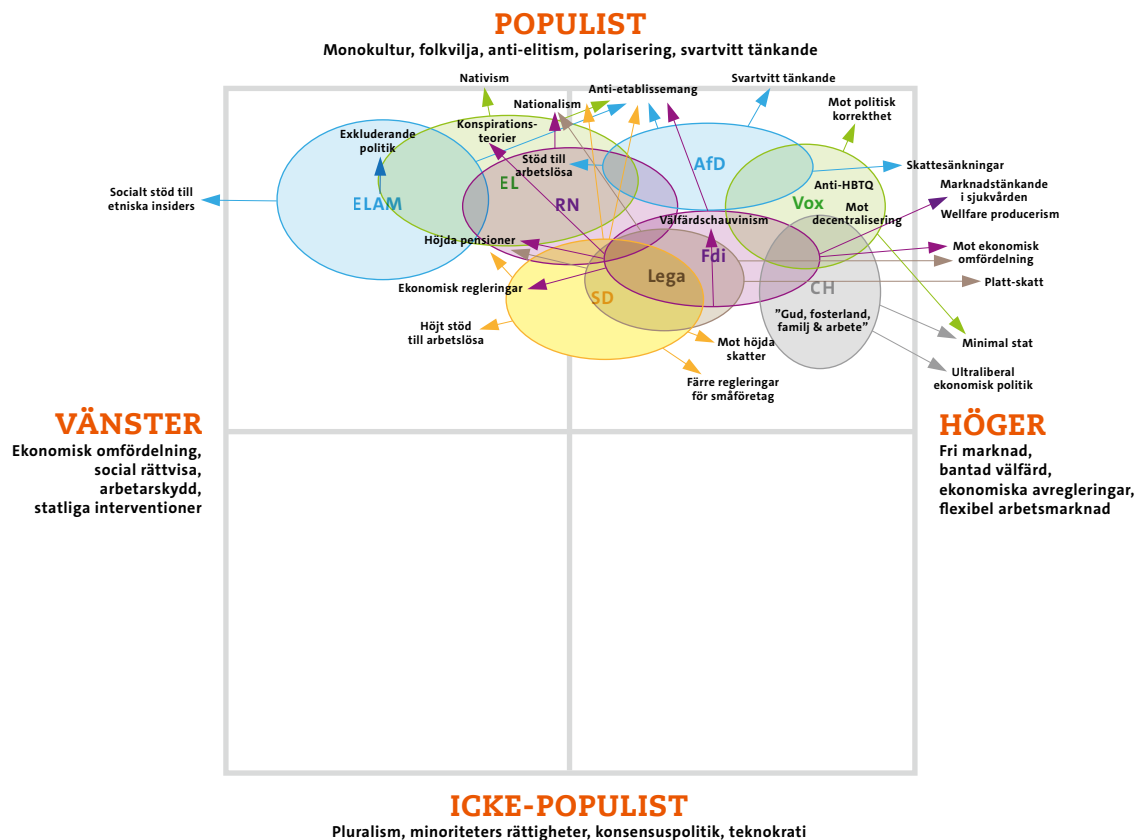
Även om de högerpopulistiska partierna kommer från vitt skilda bakgrunder finns det alltså flera gemensamma nämnare. Partiernas största väljarbaser återfinns utanför de stora städerna bland vit arbetarklass och andra som ”hamnat efter” i de senaste decenniernas utveckling.

Till skillnad från etablerade mittenhögerpartier, som lägger tyngdpunkten på att motsätta sig höga skatter och för stor offentlig sektor, riktar de högerpopulistiska partierna sin kritik mot upplevda eliter som tycker sig ”veta bättre” och vill styra över ”vanligt folk”. Det som förenar är ofta en kritik mot ”de andra”. Dessa andra kan vara allt från invandrargrupper till politiska eliter, ”woke”, ”politiskt korrekthet” eller annat. I Polen beskrivs EU och globalistiska eliter ledda av George Soros som dessa ”andra”. Tankegods som tidigare återfunnits i högerextrema kretsar normaliseras och dyker upp i den allmänna debatten.

Om vänsterpopulism ofta handlar om att ställa folket/arbetarklassen mot en elit som består av rika/kapitalister så handlar högerpopulism ofta om att hävda att det finns en elit som gynnar andra grupper – ofta migranter eller andra minoriteter – på majoritetsbefolkningens bekostnad. I vissa fall har motståndet mot ”de andra” blivit viktigare än egna politiska ställningstaganden. Den som exempelvis tittar på USA:s republikaner ser få saker som förenar partiet ideologiskt mer än motviljan mot de politiska motståndarna. På samma sätt går det också att tolka exempelvis Sverigedemokraterna. Deras motstånd mot invandring är konstant men deras ställningstaganden i andra frågor verkar vara mer flexibla.

Populistiska attityder och socio-ekonomisk inriktning hos nio europeiska högerradikala partier

I projektet "Populism in Europe" undersöktes hur nio europeiska högerradikala partier ställde sig i ett antal politiska frågor, främst studerades partiernas populistiska attityder och socio-ekonomisk inriktning. Partierna och deras politik jämfördes också med varandra för att skapa en bättre förståelse för ett europeiskt högerradikalt partilandskap.

Källa: Kieskompas

Undersökningens resultat

Den här rapporten handlar om Sverigedemokraternas väljare, vad som förenar dem och hur de liknar, och skiljer sig från, andra partiers väljare. Vi söker också att svara på frågan vad som skulle kunna tänkas få dessa väljare att överge Sverigedemokraterna. Om vi bortser från de politiska sakfrågor som brukar toppa SD-väljarnas listor med prioriterade frågor, migration och lag och ordning, vilka andra ämnen lyfts fram och värderas högt av väljargruppen? Underlaget för texten är en ny och opublicerad väljarundersökning som genomförts av Novus³ på uppdrag av Friedrich-Ebert-Stiftung Nordic Countries (FES) och Tankesmedjan Tiden. Analysen av materialet utfördes av Yordan Kutiyski, dataanalytiker på Kieskompas BV, Amsterdam, Nederländerna. Rapporten använder även resultatet från 2022 års allmänna val, samt viss övrig statistik.

Vilka är Sverigedemokraternas väljare?

I debatten beskrivs Sverigedemokraterna som ett parti för främst manlig, vit arbetarklass, och företrädesvis utanför de större städerna. Detta till skillnad från när partiet var nytt och till stor del bestod av skinnskallar, med en överrepresentation i Skåne och Blekinge.

I takt med att Sverigedemokraterna har vuxit har partiets väljare dock blivit mer och mer lika valmanskåren i stort. Även om partiet är starkare bland lågutbildade än bland högutbildade och bland män än bland kvinnor, så är SD det tredje största partiet även bland akademiker och bland kvinnor. Partiet är starkare på mindre orter än i storstäderna, men är samtidigt ett av de tre största partierna i samtliga riksdagsvalkretsar förutom i Stockholms kommun (där de är fjärde störst). Utgår man från SCB:s partisympatiundersökning så tillhör SD topp tre i nästan alla undergrupper. Ett undantag är kvinnor med högskoleutbildning, men även där ligger SD över fyraprocentsspärren. Sverigedemokraterna är –

³ Novus är ett av Sveriges mest välkända undersökningsföretag. Datainsamlingen har skett via Novus Sverigepanel som består av ungefär 50 000 paneldeltagare. Panelen är slumpmässigt rekryterad via befolkningsurval (man kan inte anmäla sig själv för att tjäna pengar eller för att man vill påverka opinionen) och är riksrepresentativ avseende ålder, kön och region i åldersspannet 18–84 år. Undersökningen gjordes i november 2022 och sammanlagt svarade 1 234 personerna på frågorna.

precis som Socialdemokraterna och Moderaterna – ett parti med väljare i alla större samhällsgrupper.

Det går alltså inte att använda vare sig socioekonomi, demografi eller geografi för att skilja ut Sverigedemokraternas väljare. Visst finns det överrepresenterade faktorer, men att tala om SD som ett parti för ”svenska lågutbildade män på landsbygden” är en förenkling som är missvisande och otillräcklig för att förstå dessa väljare.

Attityder bland Sverigedemokraternas väljare

FES och Tankesmedjan Tiden har gett Novus uppdraget att kartlägga vad som skiljer Sverigedemokraternas väljare från de som röstar på andra partier. Frågorna har inte enbart ställts till SD:s väljare, utan till hela den vuxna populationen. Syftet är ju inte bara att ta reda på vad Sverigedemokraterna tycker, utan hur detta skiljer sig från andra väljargrupper. En del av frågorna har också ställts i flera europeiska länder medan en del endast har ställts i Sverige, där Novus har stått för datainsamlingen. Det är ett omfattande frågebatteri och det är därför möjligt att kunna se ett tydligt mönster om hur och var SD:s väljare skiljer sig från de som röstar på andra partier, och i vilka avseenden SD-väljare liknar andra svenskar.

Fem särskilt intressanta mönster kan skönjas vid en analys av svaren:

- 1) Sverigedemokraternas väljare ligger nära övriga partiets väljare
- 2) Sverigedemokraterna är den enda outliern. Det finns små skillnader mellan övriga partiets väljare men SD skiljer ut sig.
- 3) Sverigedemokraterna ligger mitt emellan de borgerliga partierna och vänsterpartierna men närmare de borgerliga (det rör till exempel ofta frågor om ekonomisk omfördelning).
- 4) Sverigedemokraterna ligger mitt emellan de borgerliga partierna och vänsterpartierna men närmare vänsterpartierna (det rör till exempel frågor om olika aspekter av ”folklighet”).
- 5) Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet skiljer ut sig från övriga riksdagspartier

Alla dessa mönster återfinns bland undersökningsresultaten. Alternativ 5 är dock ovanligt i våra resultat. Det finns dock med då tidigare studier (exempelvis Melin & Uvell 2013) påvisar en samsyn mellan Sverigedemokraternas och Vänsterpartiets väljare vad gäller att samhället ”var bättre förr”.

Det är metodologiskt tveksamt att jämföra hur vanliga olika mönster är enligt ovan eftersom detta påverkas kraftigt av vilka frågor – och varianter på likartade frågor – som ingår i undersökningen. Bedömningen här är dock att frågorna är varandra relativt uteslutande och att de täcker ett brett spektrum. Urvalet av frågor bygger också på tidigare forskning, kunskaper och även hypoteser – om vad som förklarar stödet för Sverigedemokraterna.

I beskrivningen av blocket används ordet "vänsterpartierna" om S, V och MP medan uttrycket "de borgerliga partierna" syftar på de partier som ingick i regeringen Reinfeldt 2006–14, det vill säga M, C, L och Kd. Uttryck som "sverigedemokrater" och "vänsterpartister" används för att beteckna såväl väljare som företrädare för partiet i fråga.

Ett urval av frågorna samt hur de besvarats finns att läsa i ett appendix på sida 26–28.

Områden där SD-väljare ligger nära andra väljare (1)

- En del underliggande värderingsfrågor verkar sakna ideologisk laddning, eller är i alla fall inte partiskiljande. Det gäller exempelvis frågan om människor med andra politiska åsikter är onda eller inte.
- Det finns också en bred uppfattning om att det är värt att vara stolt över att vara svensk medborgare. Där är det miljö- och vänsterpartisterna som skiljer ut sig genom att i lägre utsträckning hålla med.
- Bland alla partiers väljare finns det en uppfattning om att samhällsproblem bör angripas vetenskapligt och inte ideologiskt, liksom att politikerna bör lägga mer tid på att vara ute bland folk och att många människor tänker för mycket på sig själva.

Områden där SD skiljer sig från övriga partiers väljare (2)

Det finns ett antal områden där SD-väljarna tydligt skiljer ut sig från samtliga övriga partier. De utmärkande dragen beskrivs nedan, uppdelat efter område:

- Förakt mot såväl politiker som experter och vetenskapsmän.
- Sverigedemokraterna ser staten som kontrollerad av mäktiga intressen som vill gynna sig själva, att systemet är "riggat" mot vanligt folk och att partier gör mer skada än nytta.
- Populistiska uppfattningar om att viktiga frågor borde avgöras genom folkomröstningar förenas med auktoritära uppfattningar om att landet behöver en stark ledare som "snabbt kan besluta om allt".

- Politiken ska "följa folkets vilja" snarare än att agera som att det finns motstridiga intressen. Kompromisser uppfattas ofta som en slags förräderi mot väljarna.
- Det finns en utbredd misstro mot samhället i stort. Många sverigedemokrater instämmer i påståendet att pandemin användes för att frånta människor deras rättigheter.
- Sverigedemokrater tycker i högre utsträckning än andra att servicen (framför allt den offentliga, men även den privata) har förfallit där de bor.
- Misstro mot pensionssystemet och att det kommer att finnas och räcka till i framtiden.
- Det finns bland SD-väljare en överrepresentation av människor som anser att vissa jobb passar bättre för män, medan andra jobb passar bättre för kvinnor. En del sverigedemokrater menar även att kvinnor ofta inte är lämpliga som chefer.
- SD-väljarna menar även att arbetskraftsinvandringen trycker ner lönerna för andra grupper.
- Vad gäller invandring och integration intar SD-väljarna en extremposition. Det finns dock tydliga skillnader mellan de övriga partierna. I dessa frågor intar M- och KD-väljarna en "mittenposition" mellan Sverigedemokraterna och övriga partiers väljare.
- De påståenden som testas handlar om invandrares rättigheter i största allmänhet, om infödda ska ha företräde till anställningar, om välfärdsstaten utgör en magnet för invandrare och om invandrare ska ha samma tillgång till välfärdsstaten som vad andra har.
- Det är uppenbart att sverigedemokrater inte bara skiljer på medborgare och icke-medborgare utan även att de ofta betraktar utlandsfödda – och deras barn – som andra klassens medborgare.

Områden där SD ligger närmare de borgerliga partierna (3)

Det finns också ett stort antal frågeområden där SD:s väljare ligger nära de borgerliga partiernas väljare.

- Det gäller egentligen alla frågor som handlar om ekonomisk omfördelning, skatter och storleken på den offentliga sektorn.
- Även i arbetsrättsliga frågor ligger Sverigedemokraternas väljare nära de borgerliga. De delar även de borgerliga väljarnas stöd för att öka statens utgifter för försvaret. Sverigedemokraterna är positiva till konkurrens inom sjukvården, friskolor och tycker i likhet med borgerliga väljare inte att det är så viktigt att barn med olika bakgrund blandas i skolan.

- Det finns också ett antal näraliggande frågeområden där Sverigedemokraterna ligger närmare de borgerliga väljarna än vänsterväljarna, men där de ändå befinner sig "närmare mitten". Det gäller exempelvis synen på de offentliga utgifterna i stort och om staten borde öka ersättningen till sjuka och arbetslösa.
- I några ekonomisk-politiska frågor ligger Sverigedemokraterna till och med höger om de borgerliga partierna. Det gäller exempelvis synen på fackföreningsrörelsen och om huruvida våra skattepengar används på ett effektivt sätt. Här påverkas förmodligen svaren av det låga institutionsförtroende som finns hos dessa väljare.
- Bland SD:s valmanskår finns det även väldigt många som instämmer i påståendet om att vänsterpolitiker inte bryr sig om vanligt folk.

Områden där SD ligger närmare vänsterpartierna (4)

Det finns ett antal frågor som kan anses handla om "folklighet" där SD-väljarna och vänsterväljarna ligger nära varandra åsiktsmässigt.

- SD-väljare instämmer i högre utsträckning än andra högerväljare (men i mindre utsträckning än vänsterväljare) med påståenden som att politiker borde likna de människor de företräder och att politiker alltid borde lyssna på folkets problem.
- Samma sak gäller påståendet om att politik "i grunden handlar om en kamp mellan folk och de som har makt".
- SD-väljarna och vänsterväljarna tycker också ofta att det inte spelar någon roll vem man röstar på "eftersom de rika kontrollerar alla partier". Det verkar alltså finnas ett "underifrånperspektiv" som förenar SD-väljare och vänsterväljare.
- Sakpolitiskt håller SD-väljarna med vänsterväljare om att staten borde reglera ekonomin i högre utsträckning än vad den gör i dag.
- Det finns även ett stöd för att öka pensionerna och för att staten bör subventionera tandvården i högre utsträckning än vad som sker i dag.
- SD-väljare och vänsterväljare instämmer också oftare än borgerliga i påståendena att människor med andra politiska åsikter än deras egna är felinformerade, att du kan avgöra om en människa är bra eller dålig utifrån deras politiska åsikter samt att demokrati handlar om att hitta kompromisser.

Områden där SD och V skiljer sig från övriga partier (5)

- SD:s och V:s väljare instämmer oftare än andra i påståendena att människor inte förstår vilken politik som är bäst för dem själva, samt i påståendet att en del av dem som styr regeringen är korrupta.
- Sverigedemokrater instämmer, tillsammans med både V- och MP-väljare, i påståendet att kommande generationer kommer få det sämre än vad vi har. Rimligtvis är det dock olika saker som skrämmar SD-väljare och miljöpartister.

Vad kan locka dessa väljare att lämna Sverigedemokraterna?

Trots att det i vissa frågor, exempelvis gällande pensionerna, finns en "vänsteropinion" hos Sverigedemokraternas väljare är potentialen för vänstersidan – eller för den delen Centern – att vinna väljare mycket begränsad. Samtidigt är detta naturligtvis inte oviktiga väljare. Om var tionde sverigedemokrat byter block så innebär det ungefär 2 procent av den totala väljarkåren, vilket kan vara nog för att avgöra regeringsmakten.

I undersökningen ställs frågan till väljarna om hur troligt det är att de någon sin skulle kunna tänka sig att rösta på de andra partierna. Svaren är på en skala från 0 till 10 där 0 betyder mycket osannolikt och 10 betyder mycket troligt. För Sverigedemokraternas väljare ser sannolikheterna för respektive parti ut enligt nedan om de som svarat 6-10 läggs ihop:

Moderaterna 70 procent

Liberalerna 11 procent

Centerpartiet 1 procent

Kristdemokraterna 30 procent

Socialdemokraterna 11 procent

Vänsterpartiet 1 procent

Miljöpartiet 1 procent (avrundat uppåt från 0,5procent)

- Partiernas väljare får också placera sig själva till höger respektive vänster. SD-väljare placerar oftare sig själva långt till höger än vad M-väljarna gör. Endast 6 procent av SD-väljarna placerar sig till vänster eller något till vänster. Sverigedemokrater och kristdemokrater är de som oftast definierar sig som konservativa (i motsats till progressiva) och SD dominerar bland de mycket konservativa.

- Undersökningen visar även att det potentiella flödet mellan Centerpartiet och Sverigedemokraterna är närmast obefintligt.
- Potentialen för Socialdemokraterna att vinna tillbaka SD-väljare på det arbetsmarknadspolitiska området tycks vara mycket liten. I synen på inkomstfördelning och anställningstrygghet ligger SD-väljarnas uppfattning nära dem hos moderater och kristdemokrater. Det finns bland sverigedemokrater inte heller något särskilt starkt stöd för ökad ersättning till arbetslösa.

Det finns, enligt rapportförfattarnas bedömning, två tydliga beröringspunkter mellan vänsterpartiernas politik och det som SD-väljarna efterfrågar:

- Folket mot eliten. Genom att få väljare som i grunden är skeptiska till makt och överhet och koppla ihop SD med resten av eliten kan partier till vänster vända SD:s förmenta folklighet mot dem själva.
- Service. En annan väg är genom att bygga på en kritik av försämrade offentlig och privat service i största allmänhet och presentera såväl problembild som lösningsförslag på det området. En annan möjlighet här är också att bygga förtroende genom att lyfta fram positiva exempel från s-styrda kommuner och regioner.

Generellt är dock utgångsläget svårt. SD:s väljare befinner sig långt till höger i frågor kopplade till migration och även jämställdhet men även till höger i frågor som rör ekonomi och arbetsmarknad, och i stor utsträckning även välfärd.

Slutsatser och diskussion av undersökningen

Auktoritär vänster eller konservativ höger?

Bilden av att SD-väljarna är någon form av auktoritär vänster stämmer inte med vår undersökning. På de flesta områden är de i stället snarare att betrakta som auktoritär höger. Däremot finns två områden där det kan finnas beröringspunkter med vänstern. De är missnöjda med hur välfärden fungerar, till exempel ser de brister i utbudet av offentlig service. De känner stor skepsis mot eliten och tycker att politiken mer bör utgå från "vanligt folk".

SD har vuxit genom att locka väljare från samtliga partier. De som de lockat är i viss mån väljare som exempelvis varit negativa till jämställdhet och som haft främlingsfientliga åsikter. En annan grupp de vunnit är väljare med generellt lågt förtroende för inte bara politiker utan även för sina medmänniskor.

Samtidigt ska understrykas att SD-väljarna stack ut i 2022 års allmänna val som den väljargrupp som i högst grad angav att den egna ekonomin var avgörande för hur de röstade i valet (ValU 2022). Det kan förklara eller möjligen förklaras av att partiet i valrörelsen la mer fokus på exempelvis bensin- och elpriser än på klassiska kulturkrigsfrågor. Under 2018 års valrörelse kunde vi exempelvis se hur SD:s konservativa position i abortfrågan orsakade partiet stora problem där de förlorade stöd och till slut tvingades backa. Det finns en kärna av SD-väljare som tycker kulturkrigsfrågorna är viktiga, men vill de bredda väljarbasen är de snarare ett problem.

Vad har lett till detta?

Den enskilda fråga som förknippas utan tvekan mest med Sverigedemokraterna är motstånd mot den svenska migrationspolitiken. Sverige är också ett land som under den period SD har växt tagit emot i storleksordningen två miljoner invandrare, varav en majoritet flyktingar eller anhöriga. SD gick också fram under flyktingkrisen 2015, där den dåvarande rödgröna regeringen under trycket av

uppmot 10 000 flyktingar i veckan la om den svenska migrationspolitiken i en mer restriktiv riktning. Den svenska migrationspolitiken har sedan 2015 skärpts tydligt och med Tidöavtalet ska asyltagstiftningen anpassas efter den EU:s rättsliga miniminivån. Men trots omläggningen är SD fortsatt framgångsrika, vilket är intressant och gör oss nyfikna. Sverigedemokraternas framgångar kan inte förstås oberoende av frågan om migrationen. Samtidigt visar vår undersökning, och det faktum att SD är fortsatt starka trots ett betydligt lägre antal migranter till Sverige, att det är fel att förstå SD som ett enfrågeparti för en enskild sakfråga, hur stor den än må vara. Vi måste alltså gräva vidare för att förstå hela bilden.

Under perioden 1930–1980 gick västvärldens samhällen i riktning mot minskade ekonomiska klyftor. Under de dryga fyra decennier som följde från 1980 fram till i dag har utvecklingen i stället gått mot ökade klyftor. För Sverige, som internationellt sett gått väldigt långt i att utjämna klyftor, blev kontrasterna särskilt tydliga. En unikt stark socialdemokratisk rörelse, i kombination med brett folkligt stöd och en av världens starkaste fackföreningsrörelser, la grunden för det som i vid mening förstås som den svenska modellen.

Den tidigare socialdemokratiska statsministern Tage Erlander myntade begreppet om ”de stigande förväntningarnas missnöje” för att fånga fenomenet att väljare i en expanderande välfärdsstat ständigt efterfrågar mer från det offentliga. Kanske kan vi i dag snarare prata om en ”de svikna förväntningarnas bitterhet”? Möjligen kan en sådan mekanism bidra till vår förståelse av hur väljare utifrån ett missnöje med hur välfärdsstaten sviker sina egna löften i stället vänder sig högerut.

Det finns hos Sverigedemokraternas väljare ett lågt institutionsförtroende och även en misstro mot staten. Särskilt intressant är det vidare att många av SD:s väljare instämmer i påståendet om att just vänsterpolitiker inte bryr sig om vanligt folk. SD-väljarna upplever också en förfallen offentlig service och tilltro till sin ekonomiska trygghet genom exempelvis pensionssystemen.

Eftersom svunna tiders starka välfärdsstat kopplas samman med socialdemokratin finns också ett narrativ om att socialdemokratin en gång stod på arbetarklassens sida, medan den idag kommit att ”i stället” vurma för kvinnors och invandrares rättigheter och därmed svikit den (manliga) arbetarklassen.

Den andra komponenten är vad vi brukar slänga under paraplytermen ”identitetspolitik”. I Sverige kan vi liksom i övriga västvärlden se en tydlig tendens till vänsterns ”brahminisering”, för att låna ett begrepp från den franske ekonomen Piketty, det vill säga att vänsterpartier i allt högre grad lockar till sig högutbildade väljare medan arbetarklassen vänder sig högerut. Forskare som Stefan Svallfors har visat på hur arbetarklassen på en aggregerad nivå i värderingsfrågor tenderar att vara mer konservativ än medelklassen.

Samtidigt är det påtagligt att Sverigedemokraternas väljares missnöje rotar sig i mer en värderingsmässig klyfta gentemot någon form av medelklassvänster. Vi kan se hur dålig offentlig service och trygghet gällande ekonomi, såsom pensionssystemet verkar vara drivande faktorer. Paradoxen här är att den typen av missnöje riktar sig mot samma typ av orättvisor som den politiska vänstern brukar ta spjörn mot. Men samtidigt så har man inget förtroende för att "vänstern" ska vara de som sitter på lösningarna.

Sverigedemokraterna har lyckats rikta detta missnöje mot "identitetspolitiken", eller vad som med ett amerikanskt låneord kallas "woke". Vi kan också se i vår undersökning att det på ett rent värderingsplan finns en tydlig klangbotten här, då SD fångar upp väljare med en radikalt annorlunda syn på exempelvis jämställdhet än vad som är den svenska normen.

Men det är också viktigt att se den andra bilden. Går vi till hösten 2022 kunde vi se hur valfrågorna snarare kretsade runt hårt materiella frågor såsom el- och bensinpriser, samtidigt som partiets väljare i störst utsträckning angav privatekonomin som avgörande för hur de röstade.

Varför vänder man sig till Sverigedemokraterna?

SD-väljarna uppfattar inte vänstern som folkligt förankrade eller som garanter för en fungerande välfärd. I stället ser de politiska partier på den vänstra planhalvan som en elit som värnar andras intressen än framför SD-väljarnas. Det innebär också att de inte tror att exempelvis högre skatt kan lösa de problem de själva upplever i sin vardag. Forskningen visar att stödet för höga skatter och en omfattande välfärdsstat förutsätter ett högt förtroende för politikerna, annars litar man inte på att pengarna används på rätt sätt.

Det finns en starkt väljarattraherande potential för SD i det vi valt att kalla välfärdschauvinism, det vill säga idén om att välfärden i bred mening bör gå till infödda svenskar snarare än till invandrare. Stödet för sådana tankar är starkt bland SD-väljarna, och till viss del även hos moderater och kristdemokrater. Kritik mot hur "invandrare" gynnas av de svenska välfärdssystemen samtidigt som till exempel "svenska pensionärer" svikits av systemen har länge varit en viktig beståndsdel av partiets propaganda. Välfärdschauvinismen kan ses som motpolen till en vänsterberättelse som handlar om att arbetarklassen – oavsett bakgrund – har gemensamma intressen. För sverigedemokrater är det strategiskt centralt att skapa konflikter och misstro mellan svenskfödd och utlandsfödd arbetarklass. För socialdemokrater är det centralt att förklara varför arbetare, oavsett bakgrund har samma intressen. Med tanke på utvecklingen är det kanske något som behöver göras oftare.

Vi vill understryka att den undersökta välfärdschauvinismen inte i sig behöver vara kopplad till föreställningen att den svenska välfärden ska vara till för människor som bor och verkar här. Vad vi undersökt är om det finns en acceptans för att ha olika regler beroende på om du är "svensk" eller "invandrare".

En slutsats som ligger när till hands är att problemet dessutom uppstår när den generella välfärden inte levererar. Vi kan till exempel se ett oerhört starkt stöd bland SD-väljarna för att pensionssystemet bör förstärkas, även om det som det är formulerat i vår undersökning görs genom att statens finanser underfinansieras. Vi kan också se att personer som själva är beroende av olika ersättningssystem var överrepresenterade bland SD:s väljare i valet 2022, då det var största part ibland de arbetslösa och näst största bland personer med sjukersättning.

En möjlig politisk slutsats är därför att dragningen till välfärdschauvinism åtminstone till viss del hämtar sin näring i en berättigad kritik mot att den generella välfärden faktiskt inte levererar i en tillfredsställande omfattning. Förtroendet för det allmänna pensionssystemet är lågt, och SD:s väljare sticker ut.⁴ Från inte minst fackligt håll har skarp kritik mot sjukförsäkringen riktats, se till exempel LO:s remissvar om sjukförsäkringen från 2021.⁵ Det här är viktiga områden för satsningar för att skapa förtroende för välfärden.

Välfärdschauvinism

Det är i sig inget märkligt att människor känner större samhörighet med andra som finns på samma arbetsplats, i samma bygd och land. Den svenska välfärdsstaten är av nödvändighet en form av geografiskt avgränsad solidaritet, inom ramen för den svenska nationalstaten. Den svenska modellen bygger i så hög utsträckning som möjligt på arbetslinje och inkomstbortfall, det vill säga att det finns en koppling mellan att betala in och bidra och att få del av skyddet. Det är till var och en efter behov, men också från var och en efter förmåga.

Välfärdschauvinism av det slag vi frågat om i undersökningen handlar inte om att stärka denna geografiska solidaritet, utan om att splittra sammanhållningen. Om den generella välfärden inte håller vad den lovar, så kommer risken att öka för att välfärdschauvinistiska förslag ska vinna mark.

4 Not ett <https://www.arbetsvarlden.se/tva-av-tre-tycker-inte-att-pensionssystemet-haller-en-tillrackligt-hog-levnadsniva/>

5 <https://www.regeringen.se/contentassets/03fbb10b31e843b08710d0d91a14204e/landsorgansiationen-i-sverige-lo.pdf>

En smal, djup förståelse av begreppet välfärd

I den svenska vallokalsundersökningen 2022 stack de Sverigedemokratiska väljarna ut som de som i högst grad angav den egna ekonomin som förklaring till sitt val. I vår undersökning från senare samma höst kan vi se två till synes motstridiga tendenser: ett missnöje med hur den offentliga välfärden levererar (uttryckt tydligast gällande pensionssystemet) och en misstro mot traditionella vänsterlösningar på området.

Detta talar för att vi bör ge begreppet välfärd en smal men djup förståelse när vi analyserar de Sverigedemokratiska väljarna. Smal, såtillvida att det handlar om den egna ekonomin, det egna välmåendet i hög grad. Djup såtillvida att välfärden måste förstås som mer än bara offentliga transfereringar och välfärdsverksamheter.

Välfärden förknippas med socialdemokratin

Vi har i denna rapport närmast oss frågan om missnöje med den offentligt finansierade välfärden som en möjlig beröringspunkt mellan den politiska vänstern och de Sverigedemokratiska väljarna. Det bör dock påpekas att detta inte är någon självklarhet. De svenska välfärdssystemen som de faktiskt ser ut och fungerar i dag är för många svenskar djupt förknippade med framförallt det socialdemokratiska partiet. Att ett missnöje med hur den välfärden faktiskt fungerar slår över i en känsla av att vänstern inte förstår eller bryr sig om hur "vanligt folk" har det är därför inte helt ologiskt. Återigen understryker detta behov av ödmjukhet och även självkritik hos en vänster som vill vinna över dessa väljare.

Rekommendationer för att fånga upp SD-väljare

SD-väljarna är inte besvikna sossar

Om ambitionen är att vinna över SD-väljare till socialdemokratin och vänstern är det utifrån vår undersökning uppenbart att det inte finns något alexanderhugg. Det räcker inte med några snabba positionsförflyttningar för att återskapa ett förtroende som är skadat på djupet.

Bilden av SD väljaren som en i grunden socialdemokratisk väljare som bara är missnöjd med en viss sakfråga (till exempel migration) hittar inget stöd när vi frågar väljarna själva vad de faktiskt tycker.

Överge inte jämställdheten

Det är också svårt att se att en ompositionering i sak i de så kallade kulturkrigsfrågorna är en framkomlig väg. Först och främst av rent ideologiska skäl, det är i sig otänkbart att socialdemokratin och vänstern skulle överge sin syn på exempelvis jämställdhet mellan könen eller HBTQ-rättigheter. Men också för att kostnaden bland andra väljargrupper rent krasst skulle bli alltför hög. Som undersökningen visar finns ett starkt folkligt stöd och djupt förankrade värderingar runt dessa frågor där det snarare är delar av SD:s väljare som sticker ut från "vanligt folk". Ibland, som i abortfrågan, har inte ens SD sina väljare med sig i sin konservatism.

En rättvis, inkomstrelaterad välfärd

Ett sätt att se på chauvinism är att betrakta det som en fråga om solidaritet och forma en motstrategi utifrån detta. SD-väljarna känner sig inte rättvist behandlade, är missnöjda med politik och förvaltning, och får inte tillbaka det de ger. Samtidigt tycks andra grupper kunna få plocka ut bidrag kors och tvärs. Välfärdsstaten är på många sätt en slags solidaritetsbaserad försäkring. Människor arbetar och gör rätt för sig men vet också att när de blir sjuka eller

arbetslösa så får de hjälp av andra. Samma sak gäller andra delar av välfärden som betalas gemensamt och fördelas jämnt. Människor accepterar att andra kan få stöd eftersom de vet att andra har bidragit och att de själva en dag kan behöva hjälp. För förtroende till systemet är det avgörande att alla som kan "plocka ut" också "chippar in", men också att man kan fortsätta att leva ett värdigt liv som pensionär eller i fall man får cancer och inte kan arbeta en längre period. Att lönen räcker för ett vårdbidrag även om hen varit sjukskriven i några dagar.

SD och högern försöker beskriva invandrare som några som plockar ut utan att själva bidra. Det är viktigt att vänstern i sin argumentation för välfärdsstaten förhåller sig till detta. I de delar där det är möjligt är det därför viktigt att understryka hur välfärden är kopplad till arbetslinjen och vad människor har bidragit med. (Detta resonemang gäller inte skola, eller akutsjukvård. Där finns det också ett folkligt stöd för att även den som är nyanländ ska ha rätt till detta.)

Sämre service

En annan väg är genom att fånga upp kritiken mot försämrade offentlig och privat service i största allmänhet, särskilt med tanke på SD:s mandat i riksdagen, nuvarande förhållande till regeringen och de politiska poster de innehar. Därvidlag kan partiet ställas till svars för svikna vallöften kopplade till vanligt folks ekonomi och rättigheter. Ett annat perspektiv som kan vara viktigt att lyfta i samband med att peka på en rättvis fördelning av bidrag är hur slöseri av "vanligt folks" skattepengar sker i den offentliga förvaltningen i form av vinster. Reformerna som högersidan, och därmed SD, stöttar.

SD:s förtroende kan skadas av makten

Med tanke på hur drivande missnöjet tycks vara för att förklara SD-sympatier i dag är det en tänkbar hypotes att den potentialen för S att ta väljare från SD kommer att öka – om det görs troligt att SD faktiskt ingår i den maktelit som ansvarar för försämringar, eller för den delen uteblivna förväntade förbättringar, människor upplever i sin vardag.

Lokala exempel på stark service

Vad som krävs är då snarare ett långsiktigt relationsarbete som tar sin utgångspunkt i det folkliga och även i missnöje. Framtidshopp och starkt förtroende till Socialdemokraterna kan byggas genom att lyfta fram lokala lyckade satsningar och reformer och genom fortsatt politikutveckling för en starkt välfärd. Välfärden är inte färdigbyggd, vi ser att människor inte kan leva på sin pension, att det går att falla igenom det sociala skyddsnätet. Så länge barn växer upp med helt

skilda förutsättningar beroende på var de bor och vad deras föräldrar har för yrke är vi inte färdiga.

Pressade av regeringens löftessvek och oförmåga att hantera den rådande krisen har Sverigedemokraterna tappat en kvarts miljon väljare sedan valet. Samtidigt närmar sig socialdemokratin ett fyrtioprocentigt väljarstöd, där framgångarna inte minst i LO-gruppen är påtagliga. Det är dock långt till nästa val. Ska denna utveckling hålla i sig fram till dess räcker det inte med att förlita sig på att motståndaren är fortsatt dålig. Det finns en grundläggande förtroendeklyfta som måste överbryggas, och det kräver ödmjukhet och nytänkande från en vänster som tar utmaningen på allvar.

Appendix

Novus genomförde november 2022 undersökningen på uppdrag av FES.

Undersökningen genomfördes som webb-intervjuer i Novus online-panel. 2 200 respondenter inbjöds, 1 225 genomförde hela undersökningen vilket ger en svarsfrekvens på 56 procent. Resultaten är vägda på kön, ålder, utbildningsnivå, region och röst i senaste riksdagsval (2022).

Undersökningen bestod av 83 frågor samt fyra bakgrundsfrågor. De bygger dels på studier i andra länder, dels på unika för Sverige. För vetenskapligt metodstöd och analys har Carl Melin bistått.

Här redovisas ett urval av dessa frågor, som visar på några av de huvudsakliga slutsatserna av undersökningen:

Den offentliga servicen (skolor, sjukvård, polis mm) där jag bor har förfallit under senare år Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	14,5%	3,9%	14,6%	19,6%	6,4%	12,5%	0,5%	8,2%	8,6%
Tenderar att inte hålla med	25,8%	7,8%	14,6%	19,6%	15,0%	21,1%	7,5%	19,7%	16,0%
Neutral	12,9%	15,7%	16,7%	19,6%	17,6%	15,0%	7,5%	16,4%	14,2%
Tenderar att hålla med	43,5%	54,9%	31,3%	28,3%	41,2%	37,5%	37,5%	39,3%	38,9%
Håller helt med	3,2%	17,6%	22,9%	13,0%	19,6%	13,9%	47,0%	16,4%	22,2%

De offentliga utgifterna (välfärd, polis etc) borde öka, även om det innebär högre skatter Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	6,0%	9,4%	8,9%	1,9%	13,8%	0,7%	19,1%		8,3%
Tenderar att inte hålla med	22,4%	18,9%	22,2%	1,9%	26,5%	4,2%	16,3%	1,5%	13,6%
Neutral	29,9%	37,7%	20,0%	17,0%	22,4%	10,7%	22,0%	9,0%	18,8%
Tenderar att hålla med	31,3%	28,3%	35,6%	30,2%	28,1%	44,3%	26,8%	28,4%	33,5%
Håller helt med	10,4%	5,7%	13,3%	49,1%	9,2%	40,1%	15,8%	61,2%	25,8%

Den privata servicen (affärer, restauranger mm) där jag bor har förfallit under senare år Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	34,8%	20,0%	31,9%	40,4%	29,0%	31,4%	11,3%	24,5%	26,4%
Tenderar att inte hålla med	24,2%	38,0%	27,7%	31,9%	28,5%	32,4%	23,2%	44,6%	30,0%
Neutral	19,7%	10,0%	14,9%	19,1%	22,6%	13,5%	21,7%	15,4%	17,7%
Tenderar att hålla med	19,7%	26,0%	10,6%	8,5%	15,1%	17,9%	30,0%	12,3%	19,3%
Håller helt med	1,6%	6,0%	14,9%		4,8%	4,7%	13,8%	3,1%	6,7%

På det stora hela används våra skattepengar på ett bra sätt Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	6,1%	15,4%		2,0%	11,1%	1,3%	33,3%	3,0%	11,2%
Tenderar att inte hålla med	13,6%	19,2%	31,8%	12,2%	29,5%	16,2%	36,8%	18,2%	23,8%
Neutral	18,2%	30,8%	22,7%	32,2%	21,6%	27,6%	14,7%	18,2%	22,6%
Tenderar att hålla med	57,6%	30,8%	40,9%	46,9%	34,2%	45,5%	14,2%	57,6%	37,4%
Håller helt med	4,5%	3,8%	4,5%	6,1%	3,7%	9,4%	1,0%	3,0%	5,1%

Det svenska pensionssystemet säkrar att de allra flesta får en trygg ekonomi när de blir gamla Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	6,1%	17,3%	5,7%	11,9%	18,9%	11,9%	29,6%	6,3%	15,8%
Tenderar att inte hålla med	24,2%	38,5%	26,7%	29,5%	32,4%	29,5%	41,4%	31,7%	32,1%
Neutral	15,2%	9,6%	17,8%	13,6%	13,5%	13,6%	5,4%	15,9%	12,6%
Tenderar att hålla med	42,4%	26,9%	44,4%	32,5%	25,4%	32,5%	17,2%	34,9%	29,6%
Håller helt med	12,1%	7,7%	4,4%	12,5%	9,7%	12,5%	6,2%	11,1%	9,9%

De viktigaste politiska besluten borde avgöras genom folkomröstningar Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	20,6%	11,1%	21,3%	11,8%	16,2%	15,3%	7,1%	7,4%	13,4%
Tenderar att inte hålla med	26,5%	7,4%	38,3%	35,37%	26,2%	25,2%	9,0%	19,1%	21,8%
Neutral	16,2%	27,8%	10,6%	29,4%	15,7%	21,3%	12,9%	17,6%	18,1%
Tenderar att hålla med	23,5%	44,4%	19,1%	17,5%	26,2%	24,9%	28,6%	39,7%	27,3%
Håller helt med	13,2%	9,3%	10,6%	5,9%	15,7%	13,3%	42,4%	16,2%	19,4%

En hel del av dem som styr regeringen är korrupta Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	43,9%	24,5%	52,5%	33,3%	40,5%	34,2%	14,4%	22,6%	31,3%
Tenderar att inte hålla med	27,3%	28,6%	20,0%	24,4%	27,0%	25,9%	20,3%	24,2%	24,7%
Neutral	16,7%	26,5%	17,5%	20,0%	14,6%	21,6%	22,8%	11,3%	19,4%
Tenderar att hålla med	9,1%	16,3%	5,0%	13,3%	11,4%	11,2%	24,3%	30,6%	15,3%
Håller helt med	3,0%	4,1%	5,0%	8,9%	6,5%	7,2%	18,3%	11,3%	9,3%

Politiker arbetar mest för att bli omvalda, snarare än att lösa problem

Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	8,7%	1,9%	8,5%	8,7%	3,1%	4,9%	2,9%	9,0%	4,6%
Tenderar att inte hålla med	8,7%	9,4%	10,6%	8,7%	23,8%	19,5%	10,0%	14,9%	16,5%
Neutral	26,1%	32,1%	31,9%	26,1%	21,8%	23,1%	11,9%	17,9%	20,9%
Tenderar att hålla med	46,4%	45,3%	34,0%	46,4%	38,3%	38,1%	40,5%	41,8%	39,9%
Håller helt med	10,1%	11,1%	14,9%	10,1%	13,0%	14,3%	34,8%	16,4%	18,1%

Regerande partier använder covid-pandemin för att fränta folket friheter

Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	73,1%	15,4%	72,1%	78,4%	59,9%	64,4%	34,3%	63,6%	58,8%
Tenderar att inte hålla med	19,4%	19,2%	16,3%	13,7%	18,8%	21,1%	23,0%	15,2%	19,7%
Neutral	4,5%	30,8%	7,0%	2,0%	12,5%	7,9%	11,8%	4,5%	8,7%
Tenderar att hålla med	3,0%	30,8%	4,7%	3,9%	6,8%	4,6%	17,2%	10,6%	8,3%
Håller helt med		3,8%		2,0%	2,1%	2,0%	13,7%	6,1%	4,6%

Kvinnor är bättre på omvårdnadsyrken än vad män är

Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	35,8%	30,9%	35,7%	45,1%	24,7%	33,4%	11,6%	47,7%	29,0%
Tenderar att inte hålla med	29,9%	10,9%	19,0%	17,6%	25,3%	25,0%	23,7%	21,5%	23,4%
Neutral	19,4%	32,7%	16,7%	29,4%	25,8%	22,6%	29,3%	21,5%	25,0%
Tenderar att hålla med	9,0%	21,8%	21,4%	5,9%	14,5%	14,9%	21,2%	9,2%	15,5%
Håller helt med	6,0%	3,6%	7,1%	2,0%	9,7%	4,1%	14,1%		7,1%

Män är bättre ledare än vad kvinnor är

Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	78,3%	58,2%	69,5%	82,0%	54,2%	72,5%	24,0%	77,5%	59,4%
Tenderar att inte hålla med	10,1%	12,7%	23,9%	14,0%	16,8%	16,1%	23,5%	14,9%	17,3%
Neutral	10,1%	20,0%	2,2%	4,0%	23,2%	10,2%	33,0%	6,0%	16,9%
Tenderar att hålla med	1,4%	9,1%	4,3%		4,7%	1,0%	16,5%	1,5%	5,5%
Håller helt med					1,1%	0,3%	3,0%		0,9%

Invandrare ska ha samma rättigheter som medborgare som är födda och uppvuxna i detta land

Vilket parti röstade du på i riksdagsvalet 2022?

									Total
Håller inte alls med	3,2%	16,7%	6,5%		22,1%	7,7%	44,9%		17,4%
Tenderar att inte hålla med	7,9%	25,9%	13,5%	3,9%	30,0%	9,3%	34,3%	4,3%	18,9%
Neutral	17,5%	14,8%	13,0%	3,9%	17,9%	17,0%	8,2%	5,8%	13,6%
Tenderar att hålla med	34,9%	31,5%	54,3%	33,3%	15,8%	33,0%	7,2%	21,7%	24,6%
Håller helt med	36,5%	11,1%	13,0%	58,8%	14,2%	33,0%	5,3%	68,1%	25,5%

Tankesmedjan

Tiden vill stimulera progressiv debatt kring de avgörande utmaningar som samhället står inför: klimatomställning, trygghet i förändring och minskad ojämlikhet.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att driva progressiv politik i en tid som är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk, låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi deltar i den politiska debatten, analyserar samhällsproblem, tar fram rapporter med reformförslag och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden ger även ut den socialdemokratiska idétidskriften Tiden.

tankesmedjan
TIDEN

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**
Nordic Countries